

Sınıf Öğretmenlerinin Tarih Konularının Öğretimine Yönelik Görüşleri

The Views of Primary School Teachers on Teaching History Subjects

Osman AKHAN¹

doi: 10.38089/iperj.2020.25

Geliş Tarihi: 09.09.2020

Kabul Tarihi: 08.12.2020

Yayınlanma Tarihi: 31.12.2020

Öz: Bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin derslerinde gösterdikleri tarih konularının öğretimi konusundaki görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırmada temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2019- 2020 eğitim öğretim döneminde Antalya ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı farklı ilkokullarda görev yapan sınıf öğretmenleri arasından gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenen 31 sınıf öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından oluşturulan açık uçlu soruların yer aldığı soru formu aracılığıyla toplanmıştır. Toplanan veriler betimsel analiz ile çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde, sınıf öğretmenlerinin ilkokulda tarih eğitimini, tarih bilinci ve milli bilinç uyandırmada oluşturmada gerekli buldukları ve hatta okul öncesi dönemde de tarih eğitiminin verilmesini önerdikleri söylenebilir. Ayrıca tarih konularının anlatımını etkinliklerle ve materyallerle zenginleştirdikleri fakat bu konuda gelişime ihtiyaç duydukları, kendilerini tarih eğitiminde yeterli buldukları, fakat ilkokul düzeyinde verilen tarih eğitimini yetersiz bulduklarını, ders kitaplarını ise tarih konularını somutlaştırmada eksikliklerinin olduğu, konu bütünlüğünün tam olarak sağlanamadığı ve ayrıntılı bilgi verdiği yönünde eleştirdiklerini söylemek mümkündür.

Anahtar Sınıf öğretmeni, tarih öğretimi, program, ders kitabı

Abstract: The aim of this study was to reveal the opinions of the primary school teachers on teaching history subjects. Basic qualitative research method was used in the research. The study group consisted of 31 primary school teachers who were determined on a voluntary basis among the primary school teachers working in different primary schools affiliated to the Ministry of National Education in Antalya in the 2019-2020 academic year. The research data were collected through a questionnaire with open-ended questions developed by the researcher. The collected data were analyzed by descriptive analysis. When the results obtained from the study were evaluated in general, it can be said that primary school teachers found history education in primary school necessary to raise historical awareness and national consciousness and even suggested that history education should be given in pre-school period. In addition, it is possible to say that they enriched the narration of history with activities and materials but they needed some improvement in this subject; they found themselves sufficient in history education but they found history education at primary school level inadequate; they criticized the textbooks for their deficiency in concretizing history subjects; that the textbooks didn't provide with the integrity of the subject properly and they provided much detailed information.

Key Words: Primary school teachers, teaching history, curriculum, textbooks

¹ Öğr. Gör. Dr. Akdeniz Üniversitesi, Türkiye, osmanakhan@akdeniz.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-6532-7985>

Giriş

Zaman içinde değişen ve gelişen yaşam şartları neticesinde insanların, geçmişin kültürel mirasından yola çıkarak kendi yaşam öykülerini oluşturmaları ve belli bir kronoloji ile medeniyetlerin temelini inşa etmeleri tarih olgusunu ortaya çıkarmıştır. Tarih, insan ürünü olarak ortaya çıkmış ve zaman ilerledikçe farklı bakış açıları ile zenginleşmiş kültürel mirasın temsilciliğini üstlenen bir yapı olarak nitelendirilmiştir (Poyraz, 2007). İnsanların geçmişte edindiği bilgi, beceri ve tecrübelerin şu anda karşılaştıkları problemlerle başa çıkmada kullanılması ve geleceğe yönelik beklentilerin belirlenmesi tarih sayesinde olmuştur. Tarih, medeniyetlerin nereden doğduğunun bilinip, nereye doğru gideceklerinin tayin edilmesinde ve toplumların sağlam temellerle inşa edilmesinde rehber rolünü üstlenmiştir (Yalçınkaya, 2013). Tarih, yaşanan her dönemde insanların yaşamış olduğu olaylara getirdiği farklı bakış açılarıyla günümüze kadar gelen bir yorumlamalar zinciri olmuştur. Bu yorumlamalar neticesinde insanlık gelişmiş ve yeni medeniyetlerin doğmasına zemin hazırlanmıştır (Işık, 2008). Özünde tarih, sosyal bilimlerin bir disiplini olarak geçmişte yaşanmış tüm olay ve olguları, farklı bakış açılarıyla değerlendirerek sözlü ve yazılı çeşitli belge, kanıt ve dokümanlarla geçmişini yeniden inşa etme olarak karşımıza çıkmıştır. Günümüz ışığında geçmişin yansımalarını şu ana aktarıp, toplumların şekillenmesinde de tarih biliminin önemi çok büyük olmuştur (Mendoza, 2017).

Bir milletin veya toplumun kalkınıp gelişmesinde, kültürel mirasın ve değerlerin ne olduğunun bilinmesi ve bunların korunması yer almıştır. Bireyin içinde yaşadığı ülkenin değerlerinin farkında olması ve geçmiş bilgi, beceri, yetenek, deneyim vb. özellikleri kültürel mirasın sentezlenmesinde kullanılması tarih biliminin öğrenilmesi sayesinde gerçekleşmiştir. Bu yüzden vatandaşlık bilincinin oluşmasında ve dünya vatandaşlığına katkıda bulunulmasında tarih öğretimi önemli bir yer edinmiştir (Özcan, 2019). Bir toplumun kültürel hafızasını canlı tutmasında ve toplum içerisinde yaşayan her bireyin birlik ve beraberlik duygusu içerisinde hayatını devam ettirmesinde tarih öğretiminin payı büyük olmuştur (Çoldur, 2019). Ülkemizde de diğer ülkelerde olduğu gibi milli birlik ve beraberlik duygusu ile vatandaşlık bilincini aşıl原因an tarih öğretimine büyük önem verilmiş ve tüm öğretim kademelerinde bir ders olarak tarih bilimi, cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra çıkarılan 3 Mart 1924 tarihli Tevhid-i Tedrisat kanunu ile birlikte okullarda okutulmaya başlamıştır (Kaymakçı, 2017). Dünya tarihine bakıldığında ise Fransız İhtilalinden sonra yaygınlaşan milliyetçilik akımının etkisiyle birlikte dünya düzeninde de değişimler yaşanmış, özellikle 19. yüzyıldan itibaren ulus devlet anlayışı egemen olmaya başlamıştır. Bunun neticesinde ulus devlet anlayışı, tarih öğretimine ivme kazandırmış ve günümüze kadar tarih dersleri ve ders kitapları farklı açılardan ele alınmıştır (Gürkan, 2017).

Bir ülkenin diğer ülkeler nezdinde söz sahibi olabilmesinde ve geleceği sağlam temellerle inşa edebilmesinde öğrencilere verilecek tarih öğretiminin yeri çok büyük olmuştur. Tarih öğretimi sayesinde öğrenciler gerçekleri, mevcut kaynaklar neticesinde sorgulayarak öğrenmiş ve geçmişin kaynaklarını aktif bir şekilde değerlendirerek günümüzde yeniden kullanmaya başlamıştır (Tan, 2004). Öğrencilerin karşılaştığı sorunlarla başa çıkabilmesinde geçmişin bilgi ve birikiminin yanı sıra olaylara neden-sonuç ilişkisi çerçevesinde bakabilmeyi aşıl原因an ve iyi ile kötüyü ayırt etmeyi sağlayan tarih öğretiminin, eğitim-öğretim kademesinin ilk yıllarından itibaren verilmesi gerekli hale gelmiştir. Ayrıca ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin karşılaştığı olay ve olguları keşfedici şekilde yorumlamaları ve problemlere karşı olası çözümler inşa etmeleri tarih öğretimiyle kazandırılacak olan bir yetkinlik olarak görülmüştür (Öner, 2015). Tarih öğretimi, diğer pek çok sosyal bilim dalı gibi tek bir insanı konu almaması ve birden fazla insan topluluğunu incelemesinden dolayı olaylara karşı zaman, mekân ve toplum öğeleri ile bakış açısı geliştirilmesini zorunlu kılmıştır. Bu da beraberinde her öğrencinin sahip olması gereken deney ve gözlem becerilerinin kazandırılmasına da katkı sağlamıştır (Kılıç, 2019).

Bir bireyin çocukluktan itibaren kendini tanıması, kendi yeteneklerinin farkında olması, neyi nasıl yapabileceğini öğrenmesi, değişime ayak uydurması, karşılaştığı problemlere yenilikçi çözüm önerileri getirebilmesi, neden-sonuç ilişkisini kavraması ve kişisel gelişimini gerçekleştirebilmesi gibi daha birçok özellik öncelikle bireyin aile tarihini bilmesiyle daha sonra ise toplumsal ve kültürel tarihinin bilincinde olmasıyla mümkün görünmüştür (Güler ve Tuğrul, 2007). Bu yüzden öğrencilerin ailevi, kültürel ve toplumsal tarihlerini öğrenebilmeleri adına eğitim-öğretim kademelerinin başından sonuna kadar tarih öğretimi almaları gerekli olmuş ve tarihi çerçevenin ancak okul sıralarında öğrenciye ilköğretim kademesinden başlanarak aktarılabilmesi önemli hale gelmiştir. Öğrencilere

tarihi nasıl anlaması gerektiğini ilk kazandıracak olan sınıf öğretmenlerinin ise sorumlulukları oldukça artmıştır (Godsell, 2016). Bireyde bulunması hedeflenen bir özelliği kazandırabilmenin en önemli dönemi çocukluk dönemi olarak belirlenmiştir. Bu sebeple kültürel, toplumsal ve ekonomik değerlerin değişebilirliği de göz önüne alınarak çocuklara yönelik verilecek olan eğitimin nitelikli olması önem kazanmıştır (Köksal, 2008). İçinde yaşanılan ülkenin gelişip kalkınabilmesi için ülkeye hizmet edecek iyi insan iyi vatandaşların yetişmesi gerekli görülmüştür. Bu nedenle tarih öğretimi, ülkeye hem iyi vatandaşlar yetiştirmek hem de kültürel mirasa ve değerlere sahip çıkan nesiller oluşturmak için çocukluktan itibaren, okul öncesi dönemden başlanarak ilköğretim, ortaöğretim ve lise yıllarında kazandırılması gerekli bir yapı haline gelmiştir (Aktın ve Dilek, 2014). Bir öğrencinin eleştirel düşünebilme, yaratıcı olma, yeniliklere açık olma, kronolojik sıralama yapabilme, zamanı ve mekânı algılama, analiz-sentez yorumlaması yapabilme vb. becerilere sahip olabilmelerini sağlayacak olan tarih öğretimi, İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra özellikle çocuk merkezli bir yaklaşımla ilköğretim düzeyinde verilmesi gerekli bir hal almıştır (Aslan, 2006). Ayrıca öğrencinin toplumları şekillendiren kültürün bir parçası olduğu düşünüldüğünde, geçmişin yorumlanarak geleceğin tayin edilebilmesinde ve milli kimlik bilincinin oluşmasında sınıf eğitiminde verilecek olan tarih öğretiminin rolü çok büyük olmuştur (Sezginsoy ve Akkoyunlu, 2011).

Eğitim-öğretim kademesinin birinci ayağı olan ilköğretim döneminde çocuğa kazandırılacak olan bilgi, beceri ve deneyimler daha sonraki yıllarda çocuğun olumlu kişilik gelişmesine ve sorumluluk sahibi birey olmasına katkı sağlamıştır (Öner, 2018; Sidekli ve Gökdemir, 2016). Bu yüzden bir çocuğun içinde yaşadığı dünyayı anlamlandırabilmesi ve yaşadığı olaylara eleştirel çözüm önerileri sunabilmesi ilköğretim döneminde öğrenciye bilgi, beceri, deneyim ve alışkanlıklar kazandıracak olan tarih öğretimi ile mümkün görünmüştür (Derya, 2018). İlköğretim döneminde verilecek olan nitelikli tarih öğretiminin, öğrencinin bilişsel ve duyuşsal yönden gelişmesine, ülkesine karşı olumlu duygular beslemesine, adil olmasına, dürüst olmasına, kültürel mirasına sahip çıkmasına, vatansever olmasına, millet aşkı beslemesine katkısının olacağı bir gerçek olarak düşünülmüştür (Elban, 2015). Tarih öğretimi, öğrencinin muhakeme yeteneğini geliştirmesi, sosyo-kültürel kimlik yapısına katkı sağlaması ve eleştirel düşünme becerisi kazanması bakımından sınıf eğitiminde vazgeçilmez bir önem arz etmiştir. Ayrıca öğrencinin yaratıcı ve yansıtıcı düşünebilmesinde de tarih öğretiminin yeri çok büyük olmuştur (Ata, 2017). Sınıf eğitiminde, tarih öğretiminin öğrenci üzerinde bahsedilen bu olumlu katkıları düşünüldüğünde, öğrenciye pozitif duygu ve düşünce aşılayacak olan sınıf öğretmenlerinin de tarihe yönelik bilgi, beceri ve tutum kazanmaları önemli hale gelmiştir (Şimşek, 2010). Ayrıca öğrencinin geçmişle bağlantı kurup bugünü anlamlandırması, entelektüel bir kişilik geliştirmesi ve vatanseverlik duygusuna sahip olması tarihe ilgili ve meraklı sınıf öğretmenleri sayesinde mümkün görünmüştür (Boadu, 2015). Alan yazında bahsedilen tüm bu değerlendirmeler sonucunda bu araştırmanın amacı, sınıf öğretmenlerinin derslerinde gösterdikleri tarih konularının öğretimi konusunda görüşlerini ortaya koymaktır.

Yöntem

Bu çalışmada temel nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Temel nitel araştırmalar, bireylerin gerçekleri sosyal dünyaları ile etkileşimleri neticesinde nasıl inşa ettikleri üzerine yoğunlaşmaktadır. Bu sebeple temel nitel araştırmada araştırmacılar, insanların deneyimlere ne anlam kattıkları, dünyalarını nasıl inşa ettikleri ve yaşamlarını nasıl yorumladıkları ile ilgilenmektedir (Merriam, 2018).

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2019- 2020 eğitim öğretim döneminde Antalya ilinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığına bağlı farklı okullarda görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Okulların seçiminde kolay ulaşılabilirlik kriteri göz önünde bulundurularak, bu okullarda görev yapan öğretmenler arasından gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenen 31 sınıf öğretmeni araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Çalışma grubuna ait bilgiler Tablo 1'de verilmiştir:

Tablo 1. Çalışma grubu betimsel bilgileri

		N
Cinsiyet	Kadın	16
	Erkek	15
Kıdem yılı	1-5 yıl	-
	6-10 yıl	4
	11-15 yıl	16
	16-20 yıl	6
	21 ve üstü yıl	5
Mezun olunan fakülte	Eğitim Fakültesi	25
	Diğer Fakülteler	3
	Eğitim Yüksek Okulu	3
Eğitim durumu	Lisans	28
	Yüksek Lisans	3
	Doktora	-

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri alan uzmanlarının görüşleri alınarak araştırmacı tarafından hazırlanan ve açık uçlu sorulardan oluşan soru formu ile toplanmıştır. Veriler katılımcılardan pandemi sürecinin getirdiği kısıtlamalardan dolayı e-mail yardımı ile toplanmıştır. “E- mailde görüşmeler çevrimiçi olabildiği gibi, eş zamanlı olmasına gerek duyulmadan derinlemesine ve birden fazla e-posta alışverişini içerebilecek bir şekilde gerçekleşmektedir” (Creswell, 2018; Meho, 2006; Kazmer & Xie, 2008). Yıldırım ve Şimşek (2013), açık uçlu soruların esnek ve herhangi bir sınırlama olmaksızın araştırmanın incelemek istediği olguyu ele alma olanağı sunduğunu ve insanların duygu, düşünce, bilgi ve deneyimleri hakkında doğrudan bir bakış açısı yakalama imkânı sağlayabileceğini belirtmişlerdir.

Verilerin Analizi

Araştırmada toplanan verilerin çözümlenmesinde betimsel analizden yararlanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen bulgular düzenlendikten sonra yorumlanarak okuyucuya sunulur. Burada amaç, verilerin önce sistemli ve açık bir şekilde betimlenmesi, daha sonra ise bu betimlemelerin açıklanıp yorumlanarak, neden sonuç bağlantısı içerisinde birtakım sonuçlara ulaşılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2013). Araştırmanın verileri, başka bir araştırmacıdan da yardım alınarak eş zamanlı olarak analiz edilmiş ve aralarındaki güvenilirliğin hesaplaması için Miles ve Huberman’ın (1994), önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmış ve kodlamaların güvenilirliği yüzde 95 olarak hesaplanarak araştırmanın analizinin güvenilir olduğu kabul edilmiştir. Araştırmanın bulguları ayrıca, öğretmenlerin görüşlerinden (1KÖ: 1. Kadın Öğretmen, 2EÖ: 2. Erkek Öğretmen... şeklinde) doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Bulgular ve Yorumlar

1.Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin tarih eğitiminin hangi kademedede başlaması gerektiğine yönelik düşüncelerine ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerine tarih eğitiminin hangi kademedede başlaması gerektiğine dair düşünceleri sorulduğunda katılımcıların hepsinin ilköğretim ve öncesinde tarih eğitimine başlaması yönünde görüş bildirdiği görülmüştür. Öğretmenlerden 5’i okul öncesi dönemde, 2’si aile içerisinde okula başlamadan önce tarih eğitimi verilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenler tarih eğitimine bu kadar erken başlaması gerektiğini “milli bilinci oluşturmak, sağlam temel atmak, iyi vatandaş yetiştirmek, tarih sevgisi kazandırmak, Cumhuriyetin nasıl kurulduğunu öğrenmek, atalarını öğrenmek, Atatürk’ü öğrenmek, kültür bilinci oluşturmak” nedenleri ile açıklamışlardır. Öğretmenlerden bazılarının cevapları şu şekildedir:

“Öğrenci birinci sınıftan itibaren tarih konularını öğrenmeye başlamalı. Okula başlayan her öğrenci bu milletin hafızasındaki önemli safhaları öğrenmelidir. Bir Çanakkale, Sakarya, Anıtkabir’i bilmek okuma yazma bilmek kadar önemlidir” (3KÖ).

“Çocuklar aile içinde tarih öğrenmeye başlamalıdır. Tarih eğitiminin temeli ailede verilmelidir. Aileler çocukları ile buldukları yerin tarihi yerlerini gezmeli, kendi aile tarihlerini bilmeli, aileler tatillerinde ülke tarihine kaynaklık yapmış mekânları gezip havasını solumalıdır. Böyle

yetişen bir çocuk zaten okul hayatına başladığında aldığı tarih eğitimini kafasında daha iyi oturtacaktır” (14EÖ).

2. Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin tarih eğitiminin ilkökul döneminde verilmesine yönelik düşüncelerine ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerine tarih eğitiminin ilkökul döneminde verilmesine yönelik düşünceleri sorulduğunda öğretmenlerin tamamının ilkökul döneminde tarih eğitiminin gerekli, faydalı ve tam zamanı olduğunu ifade etmişlerdir. Katılımcılar ilkökul döneminde tarih öğrenilmesinin önemini ise “milli ve manevi duyguların güçlenmesi, iyi bir vatandaş olması, tarihini sevmesi, tarihini öğrenmesi, değer vermeyi öğrenmesi, özünü anlaması, köklerini tanıması, kültürünü anlaması, ülkesine değer vermesi, Cumhuriyet tarihini öğrenmesi, milli bayramları öğrenmesi, kültürünü özümsemesi, yönetilme şeklimizi anlaması, vatanını sevmesi, vatanına değer vermesi” olarak belirtmişlerdir. Katılımcılar ayrıca ilkökul döneminde tarih eğitiminin nasıl verilmesi gerektiğine yönelik ise “hikâyelerle, müzelerle, tarihi mekânlarla, örnek karakterlerin hayatı ile yaş düzeyine uygun kitaplarla, filmlerle, gezilerle, bayram kutlamaları, özel gün ve haftalar, fotoğraflar, karikatürler, gazeteler, haritalar, günlük hayatla ilişkilendirerek” yollarını örnek olarak vermişlerdir. Öğretmenlerden bazılarının cevapları şu şekildedir:

“Bir öğrenci okula başladığında mutlaka tarih konularını da öğrenmeye başlaması gerekir. Bu öncelikle kendi köklerini tanıması ve milli duygularının gelişmesi için elzemdir. O nedenle öğrencinin yaş düzeylerine uygun kitaplar, hikâyeler ve anlatımlar ile öğrencilere ilkökulda tarih eğitimi verilmesi gerekir” (9KÖ).

“Çocuk için tarih öğretimine ilkökulda başlamak oldukça faydalıdır. Önce milli ve manevi duygularını geliştirecek tarih öğretimine ağırlık verilebilir. Bunun için bayramlar en elverişli zamanlar bayram kutlamalarıdır. Çocuk o coşkuyu neden ve nasıl yaşayacağını tarih konuları ile kavrayacaktır” (11EÖ).

3. Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin ilkökulda verilen tarih eğitiminin yeterliliği hakkındaki düşüncelerine ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerine ilkökulda verilen tarih eğitiminin yeterliliği hakkındaki düşünceleri sorulduğunda 6 öğretmen dışındaki katılımcıların ilkökulda verilen tarih eğitimini yeterli bulmadıkları söylenebilir. Yeterli bulan öğretmenler, öğrencilere bir temel oluşturması açısından şuan ki tarih öğretimini yeterli veya kabul edilebilir olarak değerlendirmişlerdir. Bu öğretmen adaylarından bazıları şu şekildedir:

“Öğrencilerin şuan gördükleri tarih konuları diğer konuların ağırlığı düşünüldüğünde yeterlidir. Öğrencinin okula gelinceye kadar edindiği tarih bilincine ek olarak ilkökulda temel atılmaktadır. Fakat içerikle ilgili düzenleme yapılsa daha yararlı olacağı inancındayım” (7KÖ).

“Öğrenciler okula başlamadan önce eğer ailesi özel bir ilgi göstermediyse okul öncesi kurumlarında sadece bayramlarımız ve Atatürk’ten bahsediyor. Öğrenci bize geldiğinde ise yine aynı doğrultuda bizde tarih bilgilerine temel olabilecek bilgiler veriyoruz. Öğrencinin yaşı itibarı ile ben yeterli bulduğumu söyleyebilirim” (10EÖ).

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinden ilkökulda verilen tarih eğitimini yeterli bulmayan ise, “seviyeye uygun olmadığını, konular arasında kopukluk olduğunu, konu bütünlüğü yok, hatalı ve eksik bilgiler içerdiğini, yüzeysel ve ilgi çekici olmadığını, tarih bilinci oluşturmaktan uzak olduğunu, ezbere dayalı olduğunu, amacı olmadığını, yeterli örnek olmadığını, amaçtan çok detay içerdiğini ” ifade etmişlerdir. Bu öğretmen adaylarından bazıları ise şu şekildedir:

“Ne yazık ki tarih bilinci kazandırmaktan uzak bir tarih anlatımı var. Birçok şeyi kendim ekleyerek anlatıyorum. Üstelik konular arasında kopukluk var. Hayat bilgisi içerisinde sığ kalmış bir tarih eğitimi var diyebilirim” (12KÖ).

“İlkökulda tarih eğitimi temel oluşturmaktan uzak, ezbere dayalı sanki sadece mecburiyetten koyulmuş gibi. Sınıfta ilgili konu geldiğinde kendim bir şeyler ekleyip, gösteriyorum. Daha iyi düşünülmüş, yaş düzeyine uygun ve ilkökul öğrencisi için hedefleri olan bir tarih anlatımı olmalıdır” (2EÖ).

4. Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin ilkökulda verilen tarih eğitiminde verdikleri örneklerle ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerine ilkökulda verilen tarih eğitiminde verdikleri örnekler sorulduğunda öğretmenlerin “tarih bilinci, milli manevi duygular, milli bayramların önemi, önemli

tarihi mekânlar, önemli tarihi kişilikler, Cumhuriyet, Atatürk'ün hayatı, Atatürkçülük, milli mücadele kahramanlıkları, milli bağımsızlık sembollerimiz, vatan sevgisi, vatanseverlik, milli destanlar” örnekleri verdikleri görülmüştür. Öğretmenlerden bazılarının cevapları şu şekildedir:

“Japonya’da her çocuk okula başladığında atom bombasının etkileri gösteriliyor. Tarih onları bir arada tutan ve motive eden bir güç. Aynı bu örnekteki gibi tarih konularında üzerine basa basa Çanakkale’yi, Afyon Kocatepe’yi anlatıyorum. Hem ders çıkarmak hem de bugünlere gelmemizdeki gücü hissettirmeye çalışıyorum. Onlarda inanın can kulağı ile dinliyorlar” (9KÖ).

“Ben özellikle bayramların coşkusunu tarihi önemi ile kavratmaya çalışıyorum. Ülkemizde ne yazık ki bayramlar içeriği boş bir şekilde prosedür gereği gibi kutlanıyor. Öncelikle neden o bayram olmuş, tarihte hangi olayla ilişkili, o tarih bizim için neden önemli? Bunları anlamaları ve bayramlarda okudukları istiklal marşında söylediklerimi düşünmelerini istiyorum” (1EÖ).

5. Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin ilkökulda verilen tarih eğitimine yönelik önerilerine ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerine ilkökulda verilen tarih eğitimine yönelik önerileri sorulduğunda öğretmenlerin “konuların yaş düzeyine göre baştan planlanması, milli bilince yönelik etkinliklere yer vermesi, konuların akışının gözden geçirilmesi, konu bütünlüğünün gözden geçirilmesi, ayrıntı değil içerik verilmesi, Orta Asya’da kurulan Türk devletleri, Türklerin Anadolu’ya gelişi, atalarımızın yaptıkları fedakârlıklar, dış ülkelerle tarihi ilişkimiz” önerilerinde buldukları görülmüştür. Öğretmenlerin cevaplarından bazıları şunlardır:

“İlkokuldaki bir öğrenciden yapılan antlaşmanın maddelerini öğrenmesi ve anlamasını beklememeliyiz. Bunun öğrenci için hiçbir anlamı yoktur. Asıl olan tarihteki milli bilinci kavrayabilmektir. Örneğin Çanakkale’de askerimizin yedikleri öğünden bahsedip, imkânsızlıklar içinde onların içindeki inanç ve vatan sevgisini gösterebilmenin hem daha ilgi çekici hem de daha kalıcı olacağı inancındayım” (10KÖ).

“Tarih anlatımında o zamanki koşullar es geçiliyor. Öğrenci bugünün şartlarında düşünüyor. Bunu biz sınıfta tamamlıyoruz ama kitaplarda buna da yer verilmeli. Ayrıca konuların daha anlaşılır ve arka planının anlaşılması adına konu kopuklukları giderilmelidir. Örneğin Çanakkale ve Kurtuluş Savaşına bağlama amaçlı Osmanlı’nın son dönemlerinden bahsedilebilir” (4EÖ).

77

6. Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin anlattıkları tarih konularında kendilerini ne kadar yeterli gördüklerine ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerine anlattıkları tarih konularında kendilerini ne kadar yeterli gördükleri sorulduğunda öğretmenlerin tamamının kendilerini yeterli gördüğü söylenebilir. Öğretmenler, kitaptaki tarih konularını anlatma, konuya hakim olma konularında kendilerini yeterli gördüklerini söyleseler de, kendilerini “sınıf içinde verdikleri örnekler, örnek hikâyeler, etkinlikler, geziler” konularında gelişime ihtiyaçları olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin cevaplarından bazıları şunlardır:

“Tarih bilgilerime güveniyorum. Özellikle ilkökul düzeyindeki tarih konularını anlatma konusunda yeterliyim diyebilirim. Fakat öğrencilerin ilgisini çekmek için derslerden önce örnek hikâyeler, etkinlikler konusunda küçük araştırmalar yapıyorum” (5KÖ).

“Kitaptaki tarih bilgileri bir öğretmenin hatta yetişkinin gayet rahat anlatabileceği düzeydedir. Bende kendimi o nedenle yeterli görüyorum diyebilirim. Ebetteki ders planlamamı yaparken onlara farklı ne verebilirim diye kısa bir araştırma da yapıyorum. Örneğin dönem içerisinde yapacağım gezileri tarih konularına yönelik yapmaya çalışıyorum. Geziler için faydalı olabilecek araştırmalar da yapıyorum” (15KÖ).

7. Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerinin tarih konularını anlatırken yararlandıkları yöntem ve tekniklere ilişkin bulgular

Çalışma grubundaki sınıf öğretmenlerine tarih konularını anlatırken yararlandıkları yöntem ve tekniklerin neler olduğu sorulduğunda öğretmenler “kalıcılığı arttıracak, şuur yaratacak /arttıracak, görsel anlatıma dayalı, ezberden uzak, ilgi çekecek” şekilde ders anlatmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerden 9’u derslerinde “drama, alan gezisi, film izletme, gazetelerden yararlanma, hikâyelerden yararlanma, görsellerden yararlanma” yollarına başvurduklarını dile getirmişlerdir. Diğer öğretmenler ise düz anlatım ve soru cevaptan yararlandıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin cevaplarından bazıları şunlardır:

“Tarih konularını anlatırken ilgilerini uyandırmak ilk hedefim. İlgi ile dinlerlerse zaten seveceklerini ve öğreneceklerine inanıyorum. O nedenle görsellerden yararlanmayı tercih ediyorum. Konuyu kendim anlatırken görsellerle destekliyorum” (1KÖ).

“Anıtkabir ziyaretimde gerçek top seslerinden çevremdeki çocukların çok etkilediğini fark etmiştim. Özellikle ilkökul öğrencileri için bilgiden çok bunlar dikkat çekiyor. O nedenle sınıfta elimden geldiğince drama yaptırmaya çalışıyorum. Örneğin bir antlaşmayı imzalayan kişiler yapıp kendilerini onların yerine koymalarını, orada hissetmelerini istiyorum” (7EÖ).

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Sınıf öğretmenlerinin derslerinde gösterdikleri tarih konularının öğretimi konusundaki görüşlerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu araştırmanın bulguları değerlendirildiğinde, araştırmanın çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin, öğrencilerde bir milli bilinç uyandırmak, öğrenciye tarih sevgisi aşılamak ve en temelde iyi vatandaş yetiştirebilmek amacıyla tarih eğitimine ilkökul ve öncesinde başlanmasının gerekliliğini düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç Çoldur’un (2019), sınıf öğretmenlerinin milli tarih öğretimi hakkındaki görüşlerini incelediği araştırmanın, öğretmenlerin milli tarih öğretiminin gerekliliğine inandıkları bulgusu ile benzerlik göstermektedir. İlkokul kademesinde verilen tarih eğitimi gerekli, faydalı ve tam zamanında verilen bir eğitim olarak değerlendirdikleri görülmüştür. Ayrıca tarih eğitiminin ilkökulda nasıl verilmesi gerektiği hakkında ise hikâyeler, örnek karakterler, yaş düzeyine uygun kitaplar ve filmler ile konunun materyaller ile zenginleştirilerek verilmesi yönünde görüş belirttiklerinin söylemek mümkündür.

İlkokul düzeyinde verilen tarih eğitimi çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerden çoğunluğunun (25) yeterli bulmadığı, bazı öğretmenlerin (6) ise eğitimi yeterli veya kabul edilebilir düzeyde değerlendirmeleri bir başka önemli bulgudur. Bu doğrultuda genel olarak çalışma grubundaki öğretmenlerin verilen tarih eğitimi yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmıştır. İlkokul düzeyinde sınıf öğretmenlerinin tarihle ilgili konuları öğretirken öğrencilerine önemli tarihi mekânlar, tarihi kişilikler, Cumhuriyet, Atatürk’ün hayatı, Milli mücadele kahramanları, milli bağımsızlık sembollerimiz üzerinden örneklendirmeler yaparak öğrenciye milli ve manevi duyguları ile tarih bilincini aşılamaya çalıştıkları görülmektedir. Öğretmenlerin ilkökulda verilen tarih eğitimi hakkında programdaki kazanımlarda ve ders kitaplarında bazı eksiklerinin olduğunu, kitaptaki konuların yaş düzeyine göre baştan planlanması, milli bilince yönelik etkinliklere yer vermesi, konuların akışının gözden geçirilmesi, konu bütünlüğünün gözden geçirilmesi ve ayrıntıya değil içeriğe yer verilmesi şeklinde önerilerde buldukları görülmüştür. Çoldur’un (2019), sınıf öğretmenlerinin milli tarih öğretimi hakkındaki görüşlerini incelediği araştırmada yer alan müfredat programında yeterince milli tarih konularına yer verilmediği sonucu bu bulguyu destekler niteliktedir. Ayrıca Demir’in (2017) ilkökulda kullanılan ders kitaplarının Atatürk ve tarih konularının yeterlilikleri bakımından sınıf öğretmenlerinin değerlendirmelerini aldığı araştırmada ortaya çıkan ders kitaplarındaki konuların öğrenci düzeyine uygun olmadığı, ders kitaplarındaki tarihi terimlerin öğrenci seviyelerine uygun olmadığı, ders kitabındaki görsellerin konuları anlatmada yeterli olmadığı, konuların ders kitaplarında somutlaştırılarak işlenmediği sonuçları bu araştırmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Tarih konularının öğretimi konusunda öğretmenlerin kendilerini yeterli görüp/görmediğine ilişkin ise çalışma grubunun tamamının kendilerini yeterli gördükleri sonucuna ulaşıldığı söylenebilir. Ancak öğretmenlerden bazıları kendilerini yeterli gördüklerini ifade etseler de konuyu hikâyeler, etkinlikler ve örnek olaylar ile zenginleştirmede gelişime ihtiyaç duyduklarını da ifade etmişlerdir. Araştırmanın çalışma grubu oluşturan sınıf öğretmenlerinin tarih konularının öğretiminde kalıcılığı arttıracak, öğrencilerin ilgisini çekecek, görsel anlatımlara dayalı şekilde ders anlatmaya çalıştıkları, öğretmenlerden 9’u ise derslerinde drama etkinliklerine yer verdikleri, alan gezileri yaptıkları, film izledikleri, gazetelerden yararlandıklarını ifade ettikleri görülmüştür. Benzer olarak Özcan (2019) sınıf eğitimi düzeyinde ilkökul 4. Sınıf sosyal bilgiler dersi tarih konularını aktif öğrenme yöntem ve teknikleriyle öğretilmesine ilişkin yaptığı araştırmada da yöntem ve tekniklerle zenginleştirilen derste öğrencilerin derse daha fazla katılım sağladığı tarih konularının kalıcılığının arttığı ve öğrencide tarihsel bilinç uyandırdığı sonucu bu bulguyu desteklemektedir. Diğer öğretmenler ise yöntem ve teknik olarak düz anlatım ve soru cevaptan yararlandıkları görülmüştür.

Araştırmanın bulguları genel olarak değerlendirildiğinde ise çalışma grubunu oluşturan sınıf öğretmenlerinin ilkökulda tarih eğitimi, tarih bilinci oluşturmada gerekli buldukları ve önemsedikleri

görülmüştür. Tarih konularının anlatımını etkinliklerle ve materyallerle zenginleştirdiklerini fakat bu konuda gelişime ihtiyaç duydukları tespit edilmiştir. Kendilerini tarih eğitiminde yeterli buldukları fakat programın ve ders kitabının bu konuda eksikliklerinin olduğu, ezbere dayalı ayrıntılı bilgilere yer verildiği sonuna ulaşıldığını söylemek mümkündür. İlkokul düzeyinde verilen tarih eğitiminin öğrencide tarih bilinci oluşmasında, milli, manevi duygular ve değerler edinmesindeki etkisi düşünüldüğünde tarih öğretiminin öğrenciye geleneksel yöntemler ile değil de çağdaş öğretim yöntemleri ile verilmesi oldukça önemli bir husustur. Araştırmanın sonuçlarından yola çıkılarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Öğretmenlere, soyut tarih konularını somutlaştırma ile ilgili seminer çalışması yapılabilir.
- Öğretmenlere, tarih konularının öğretiminde kullanılacak etkinliklere yönelik uygulamalı çalışmalar yapılabilir.
- Tarih konularının öğretiminde kullanılacak ek kaynaklar sınıf öğretmenlerine sağlanabilir.
- İlkokul düzeyinde tarih konularını içeren ders kitapları konu ile ilgili görsellerle zenginleştirilebilir.

Kaynakça

- Aktın, K. ve Dilek, G. (2014). Tarih/sosyal bilgiler öğretim programlarında okul öncesi dönemde tarih öğretimi: ABD örneği. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(16), 36-56.
- Aslan, E. (2006). Neden tarih öğretiyoruz?. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20, 162-174.
- Ata, B. (2017). İlkokul düzeyinde tarih öğretimi. *Turkish History Education Journal*, 6(2), 469-481.
- Boadu, G. (2015). Effective teaching in history: the perspectives of history student-teachers. *International Journal of Humanities and Social Sciences*, 3(1), 38-51.
- Cresswell, J. W. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni (Qualitative Inquiry and Research Design: Choosing Among Five Approaches) (4th Ed.)*. (Trans. Edt.: Mesut Bütün and Selçuk Beşir Demir). Siyasal.
- Çoldur, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin milli tarih öğretimi hakkındaki görüşleri* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Demir, H. (2017, Nisan). *İlköğretim 1-4. sınıf kitaplarında Atatürk konularının öğretim yeterliliği konusunda sınıf öğretmenlerinin görüşleri: Isparta örneği*. 26. Uluslararası Eğitim Bilimleri Kongresi, Antalya.
- Derya, R. (2018). *Sınıf öğretmenlerinin yerel tarih öğretimi ile ilgili görüşlerinin değerlendirilmesi (4. sınıf örneği)* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Giresun.
- Elban, M. (2015). Tarih eğitimi ve vatanseverlik üzerine bazı düşünceler. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 4(3), 1302-1319.
- Godsell, S. (2016). What is history? views from a primary school teacher education programme. *South African Journal of Childhood Education*, 6(1), 1-10.
- Güler, T. & Tuğrul, B. (2007). Okul öncesi çocuklarına yönelik sosyal çalışma alanında tarih ve coğrafya eğitimi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(33), 29-35.
- Gürkan, H. (2017). Türkiye’de ilkokullarda tarih öğretimi: ders kitapları örneği (1869-1920). *Uluslararası Tarih ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18, 197-230.
- Işık, H. (2008). *İlköğretim 4. sınıf sosyal bilgiler tarih konularının öğretiminde kanıt temelli öğrenme modeli: bir aksiyon araştırma*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kaymakçı, S. (2017). Türkiye’de tarih öğretiminin yönelimi üzerine bir değerlendirme. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(6), 2153-2172.
- Kazmer, M. M. & Xie, B. (2008). Qualitative interviewing in internet studies playing with the media, playing with the method. *Information, Communication & Society*, 11 (2), 257-278.
- Kılıç, P. İ. (2019). Tarih öğretimi ve coğrafya. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27(2), 869-883.
- Köksal, H. (2008). Çocukluk, değişen dünya ve tarih öğretiminden beklentiler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(4), 388-396.

- Meho, I. L. (2006). E-mail interviewing in qualitative research: a methodological discussion. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 57(10), 1284–1295.
- Mendoza, B. I. U. (2017). History of science, what is it and whatever for?. *Revista Odontologica Mexicana*, 21(2), 78-79.
- Merriam, S. B. (1998). *Qualitative research and case study applications in education*. Jossey-Bass Publishers.
- Miles, M.B. & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis: an expanded source book*. (2nd ed). Sage.
- Öner, D. (2018). *Okul öncesinde sosyal bilgiler eğitimi: öğretmen görüşlerinin incelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bolu.
- Öner, G. (2015). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin okul dışı tarih öğretimine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Türk Tarih Eğitimi Dergisi*, 4(1), 89-121.
- Özcan, E. (2019). İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersi tarih konularının aktif öğrenme modeliyle öğretilmesine ilişkin bir eylem araştırması. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 2(1), 58-74.
- Poyraz, H. (2007). Tarihin amacı ve tarihçinin rolü üzerine bir deneme. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1), 27-36.
- Sezginsoy, B. ve Akkoyunlu, B. (2011). Sosyal bilgiler dersinde tarih bilinci oluşturmada dizgeli öğretimin etkililiği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 41, 411-422.
- Sidekli, S. ve Gökdemir, A. (2016). Hayat bilgisi öğretiminde tarih ve çocuk. (Eds. S. Güven ve S. Kaymakçı) *Hayat Bilgisi Öğretimi içinde* (ss.402-435). Ankara: Pegem Akademi.
- Şimşek, A. (2010). Sınıf ve sosyal bilgiler öğretmen adaylarının tarih öğretimine ilişkin tutumları. *International Online Journal of Educational Sciences*, 2(1), 181-203.
- Tan, H. D. (2004). What is history teaching and learning. *Teaching and Learning*, 25(2), 197-206.
- Yalçınkaya, E. (2013). Tarih kavramına yönelik sınıf öğretmeni adaylarının ürettikleri metaforların incelenmesi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 5(3), 95-112.
- Yıldırım. A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (9. Baskı). Seçkin Yayınları.